

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Havikerwaard–Zuid

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

9 oktober 2023 / projectnummer: 3758

1 Advies voor de inhoud van het MER

K3Delta wil het in 2017 gestarte project 'Gebiedsontwikkeling Havikerwaard-Zuid' wijzigen en naar het oosten uitbreiden (zie figuur 1). Het project bestaat uit zandwinning en landschaps- en natuurontwikkeling. Onderdeel daarvan is het realiseren van plassen en een nevengeul, het vergroten van de biodiversiteit en het verbeteren van de beleving van de IJssel voor toerisme. Voor het besluit over de benodigde wijziging van het bestemmingsplan en de (ontgrondings)vergunning wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De provincie Gelderland heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage gevraagd te adviseren over de inhoud van het op te stellen MER.

Essentiële informatie voor het MER

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang bij het besluit over gebiedsontwikkeling Havikerwaard-Zuid het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- **Een prioritering van concrete en toetsbare doelstellingen:** Er worden veel doelstellingen genoemd voor het project. Maak een duidelijke prioritering in de doelstellingen. Geef daarbij aan wat de hoofd- en nevendoele en eventuele meekoppelkansen¹ zijn. Maak de doelen zo concreet mogelijk, zodat de alternatieven daaraan getoetst kunnen worden. Geef aan wat de (minimum)eisen zijn waaraan het eindresultaat moet voldoen.
- **Alternatieven die aansluiten bij de hoofddoelstellingen:** Onderzoek alternatieven die in ieder geval aansluiten bij de hoofddoelen van het project. Neem ook een variant mee met drinkwaterwinning door middel van oeverinfiltratie als uitgangspunt, wanneer dit in de loop van de procedure één van de doelstellingen van het project wordt.
- **De milieugevolgen en bijdrage aan de doelen:** Beschrijf de positieve en negatieve effecten van het project zowel tijdens de ontgrondingsfase als in de eindfase (na oplevering). Beoordeel per alternatief in hoeverre de doelstellingen van het project worden bereikt.
- **Het voorkeursalternatief:** Onderbouw hoe tot het voorkeursalternatief is gekomen. Geef daarbij aan welke rol de milieugevolgen hebben gespeeld.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. Ze bouwt in haar advies voort op de Notitie reikwijdte en detailniveau Havikerwaard-Zuid² (hierna 'NRD'). Ze herhaalt slechts punten die al in de NRD aan de orde komen als dat voor een goed begrip van het advies nodig is of als ze voorstelt de aanpak op onderdelen aan te passen.

¹ Meekoppelkansen zijn kansen die tegelijk met de ontgraving en gebiedsontwikkeling uitgevoerd kunnen worden. Dit kan bijvoorbeeld door meerdere projecten (eventueel van een andere initiatiefnemer) te combineren om een win-winsituatie te creëren.

² K3Delta. 2023. Havikerwaard-Zuid. Notitie Reikwijdte en Detailniveau.

Figuur 1: Plangebied Havikerwaard-Zuid (bron: NRD).

Aanleiding MER

De ontgroning van de Havikerwaard-Zuid is sinds 2017 gaande. Voor het oorspronkelijke plan is in de periode 2012–2016 een milieueffectrapport opgesteld.³ De beoogde uitbreiding en wijziging heeft als doel om te voorzien in de toenemende vraag naar bouwgrondstoffen. Daarnaast staat het plan onder andere voor natuur- en landschapsontwikkeling. Met de uitbreiding wordt 61 hectare aan de ontgroning toegevoegd. Op 42 hectare daarvan zal zandwinning plaatsvinden. Bij oplevering wordt ongeveer 35 hectare opgeleverd als water, 21 hectare als natuur en 5 hectare als agrarisch gebied.

Om de gebiedsontwikkeling mogelijk te maken is een wijziging van het bestemmingsplan nodig. Daarvoor is de gemeente Rheden het bevoegd gezag. Ook is er een ontgrondingsvergunning nodig, waarvoor de provincie Gelderland het bevoegd gezag is. De ontgroning valt vanwege de omvang onder categorie C16.1 van de bijlage bij het Besluit milieueffectrapportage en is daarom m.e.r.-plichtig. Er wordt om deze reden een gecombineerd plan- en project-MER opgesteld. De provincie Gelderland treedt op als coördinerend bevoegd gezag in de m.e.r.-procedure en heeft – mede namens de gemeente Rheden – de Commissie gevraagd te adviseren over de inhoud van het MER.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland – besluit over gebiedsontwikkeling Havikerwaard-Zuid.

³ Voor het advies van de Commissie van destijds, zie [2689. Gebiedsontwikkeling Havikerwaard-Zuid, gemeente Rheden](#).

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer 3758 op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Doelstellingen, beleidskader en besluitvorming

2.1 Prioritering van concrete en toetsbare doelstellingen

In de NRD zijn meerdere doelstellingen geformuleerd voor de ontgronding en gebiedsontwikkeling. Daar staat bijvoorbeeld de volgende lijst:

- landschapontwikkeling en structuurversterking (benutten patronen van geulen, hanken en stroomruggen);
- hoogwaterveiligheid;
- natuurontwikkeling en versterking van natuurdoeltypen Natura 2000;
- vergroten van biodiversiteit;
- beleefbaarheid van de IJssel vergroten;
- toekomstbestendige landbouw versus kans binnen stikstofopgave;
- de realisatie van plassen en nevengeul;
- voorzien in bouwgrondstoffen.

Daarnaast worden in de NRD ook andere (mogelijke) doelstellingen genoemd, zoals stikstofreductie, recreatie, drinkwaterwinning (pagina 7 NRD) en waterberging (pagina 10 NRD). Veel van deze genoemde doelstelling zijn niet concreet en toetsbaar gemaakt.

Concreet en toetsbaar

De Commissie adviseert de verschillende doelstellingen concreet en toetsbaar uit te werken. Kwantificeer daarin zo veel mogelijk. Deze beschrijving van de doelstellingen vormt een belangrijke basis voor de keuze tussen de alternatieven en varianten. Alleen met concrete en toetsbare doelen kunnen de alternatieven en varianten worden getoetst aan de mate waarin de gestelde doelen worden bereikt (zie paragraaf 3.3 van dit advies).

Prioriteiten zichtbaar maken

De Commissie adviseert om een prioritering van de doelstellingen uit te werken met hoofddoelen en nevendoele. Maak de relatie duidelijk met de geschiedenis van het project en met de omliggende relevante beleidskaders, plannen en programma's (zie paragraaf 2.2 van dit advies). Breng daarnaast in beeld wat mogelijke meekoppelkansen zijn en hoe daarmee wordt omgegaan. De Commissie denkt hierbij vooral aan de mogelijke drinkwaterproductie van Vitens door oeverinfiltratie.

De optelsom van de doelstellingen kan leiden tot een spanningsveld waarbinnen keuzes gemaakt moeten worden. Zo kan drinkwaterwinning in strijd zijn met waterberging, kan ontgronding foerageergebieden van vogels verkleinen en kan recreatie natuurontwikkeling tegenhouden. Doelen en opgaven kunnen elkaar op deze manier beïnvloeden en soms ook in de weg zitten. Laat zien hoe met mogelijke conflicterende doelstellingen en opgaven wordt omgegaan en welke maatregelen binnen het bereik van de initiatiefnemer liggen om de doelstellingen te realiseren.

2.2 Beleidskader en wet- en regelgeving

Geef in het MER aan welke wet- en regelgeving en welk beleid relevant is voor de ontgronding. Geef vervolgens aan of het project kan voldoen aan de randvoorwaarden die hieruit voortkomen. De NRD verwijst al naar meerdere beleidskaders, zoals de Visie Havikerpoort, de lopende MIRT⁴-verkenning voor Havikerwaard, Fraterwaard en Olburgerwaard (HFO) en het Panorama Gelderse Rivieren IJssel.

De Commissie adviseert dit in ieder geval aan te vullen met:

- Europese richtlijnen, waaronder de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Vogel- en Habitatrichtlijn;
- nationaal beleid en programma's, waaronder de beleidsbrief Water en bodem sturend (WBS), de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW), het Deltaprogramma, het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en de provinciale uitwerking daarvan;
- de omgevingsvisie en -verordening van de provincie Gelderland en van de gemeente Rheden;
- relevant sectoraal beleid, bijvoorbeeld voor natuur, landschap, archeologie en recreatie.

2.3 Te nemen besluit(en)

Het MER wordt opgesteld voor de wijziging van het bestemmingsplan en de ontgrondingsvergunning. Daarnaast zullen andere besluiten genomen worden voor de realisatie van het voornemen. Geef een samenhangend beeld van de (vervolg)besluiten, vergunningen en ontheffingen die noodzakelijk zijn voor de beoogde uitbreiding van de zandwinning. Geef aan welke besluiten dit zijn, wie daarvoor het bevoegde gezag is en wat globaal de tijdsplanning is.

3 Voorgenomen activiteit en varianten

3.1 Voorgeschiedenis

Voor de nu operationele gebiedsontwikkeling Havikerwaard-Zuid is in 2012-2016 een MER opgesteld. De Commissie heeft destijds ook geadviseerd over de inhoud van dit MER.⁵ In de NRD wordt de voorgeschiedenis van het project beschreven. Neem dit over in het nu op te stellen MER. Ga ook in op wat er van het oorspronkelijke plan is/nog wordt gerealiseerd en wat niet. Onderbouw waarom het project nu een andere invulling heeft dan het plan van destijds. Ga daarbij in op veranderingen in beleid en daaruit komende randvoorwaarden. Ga in ieder geval in op de voorkeur vanuit de provincie om geen vreemde grond in het gebied aan te brengen en de doorwerking daarvan in de doelstellingen (zie paragraaf 2.1 van dit advies). Maak gebruik van in de voorgeschiedenis gewisselde inzichten.

⁴ MIRT staat voor 'Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport'.

⁵ De eerdere adviezen van de Commissie zijn hier te vinden: [2689. Gebiedsontwikkeling Havikerwaard-Zuid, gemeente Rheden](#).

3.2 Het voornemen en voorkeursalternatief (VKA)

In de NRD staat dat het uitgangspunt van het voorkeursalternatief⁶ (VKA) de balans is tussen water, natuur en cultureel erfgoed. Daarbinnen worden de doelstellingen genoemd zoals in de opsomming van paragraaf 2.1 van dit advies is beschreven. Naast een concretisering en prioritering van deze doelstellingen adviseert de Commissie om duidelijk aan te geven welke meekoppelkansen worden meegenomen. Geef aan waarom voor het VKA is gekozen en op welke manier de milieugevolgen daarin een rol hebben gespeeld.

3.3 Alternatieven en varianten

In de NRD worden geen alternatieven genoemd. Wel worden er twee (inrichtings)varianten beschreven:

- waterberging/-buffer: Hierbij wordt maximaal ingezet op ontgraving in het gebied en de ruimte die wordt ingezet voor waterbuffering. Daardoor blijft er nauwelijks agrarisch gebied over.
- water- en weidevogels: Hierbij wordt maximaal ingezet op het realiseren van weidevogelleefgebied en natuurinclusieve landbouw. Onderdeel daarvan is het verlaagd opleveren van de zone tussen de nieuwe geul en de IJssel na zandwinning. Daar worden dan natte graslanden gerealiseerd. Er wordt geen rekening gehouden met de levensvatbaarheid van het agrarische bedrijf, aldus de NRD.

De Commissie benadrukt dat de te onderzoeken alternatieven en/of varianten gerelateerd moeten zijn aan de doelstellingen en de daarin gemaakte prioritering (zie paragraaf 2.1 van dit advies). De alternatieven/varianten⁷ moeten namelijk invulling geven aan de (hoofd)doelstellingen en daarin onderscheidend zijn. De Commissie adviseert om te onderbouwen dat de twee beschreven varianten de zogeheten 'hoeken van het speelveld' (de bandbreedte van de milieu- en omgevingseffecten) voldoende in beeld brengen. Doe dit vanuit de beschrijving van de (hoofd)doelstellingen. Uit de concretisering en prioritering van de doelstellingen kan blijken dat andere alternatieven/varianten nodig zijn. Neem in dat geval deze extra alternatieven/varianten op in het MER. Ga bij de alternatieven/varianten in op de mate waarin die bijdragen aan elk van de hoofd- en neven-doelen. Geef ook aan of ze ruimte laten voor de eventuele meekoppelkansen.

Natuurinclusieve landbouw

In de NRD staat dat een meer natuurinclusieve manier van agrarisch gebruik wordt bekeken voor het plangebied. Geef aan wat wordt verstaan onder natuurinclusieve landbouw en wat mogelijk is op de beschikbare landbouwgrond na oplevering van de gebiedsontwikkeling. Bespreek daarin manieren van agrarisch gebruik die verder gaan dan de huidige bedrijfsvoering.

⁶ In de NRD wordt dit de 'voorkeursvariant' genoemd.

⁷ De Commissie beschouwt het verschil tussen alternatieven en varianten voor dit project vanuit het thema/doel waaruit het gebied wordt ontworpen. Een alternatief beschrijft de mogelijke oplossingsrichtingen om een (hoofd)doel te bereiken. Daarbinnen kunnen inrichtings- of uitvoeringsvarianten worden onderscheiden die verder ingaan op hoe aan verschillende neven-doelen kan worden voldaan.

Vermindering CO₂-uitstoot

In de NRD staat ook dat manieren worden onderzocht om CO₂-uitstoot tijdens de uitvoering te reduceren. Daarbij wordt onder andere het zelf opwekken van de benodigde energie genoemd. In het plangebied is al een 2,5 hectare groot drijvend zonnepanelenpark aanwezig dat wordt gebruikt voor de elektriciteitsvoorziening van de (huidige) ontgronding. Uit een mondelinge toelichting van K3Delta⁸ werd duidelijk dat uitbreiding van de zelf opgewekte energie wordt onderzocht. Mocht dit een concreet onderdeel van het voornemen worden, dan moet het dus een plek krijgen in één van de alternatieven en moeten de effecten daarvan worden onderzocht in het MER. Onderzoek dan ook de mogelijke invloed op de andere hoofd- en neven doelstellingen.

Drinkwaterwinning

In de NRD staat daarnaast dat samen met Vitens onderzocht wordt of het mogelijk is om drinkwaterproductie te realiseren via oeverinfiltratie van het rivierwater in de Havikerwaard. De Commissie adviseert om in het MER duidelijk aan te geven of dit een concrete (hoofd)doelstelling/meekoppelkans is. Mocht dit het geval zijn, werk dan een variant uit rond dit thema. Geef daarbij aan wat de drinkwaterproductie betekent voor de overige functies, waaronder waterberging en recreatie. Mocht het nog niet duidelijk zijn, gebruik het alternatievenonderzoek dan om te voorkomen dat er nu maatregelen worden genomen die toekomstige drinkwaterwinning belemmeren.

Vergelijking van alternatieven/varianten

De milieueffecten van de alternatieven/varianten moeten onderling én met de referentiesituatie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is om te laten zien in hoeverre de alternatieven/varianten andere effecten veroorzaken. Vergelijk bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie en betrek daarbij de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid.

Geef daarnaast voor ieder van de alternatieven/varianten aan in welke mate de gestelde doelen kunnen worden gerealiseerd (het doelbereik). Gebruik ook hiervoor eenduidige en, zo veel als mogelijk, kwantificeerbare toetsingscriteria.

4 Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Beoordelingskader en effectbepaling

Het beoordelingskader legt vast welke milieuaspecten in het MER worden opgenomen en welke criteria en indicatoren toegepast worden. Het is daarmee een belangrijk hulpmiddel om tot weloverwogen en navolgbare keuzes te komen. Maak onderscheid tussen de (bredere) milieueffecten en de mate waarin de doelen worden gehaald. Beschrijf in het MER voor elk van de milieuaspecten de toe te passen criteria en indicatoren. Gebruik ook hiervoor eenduidige en, zo veel als mogelijk, kwantificeerbare toetsingscriteria op een vergelijkbaar

⁸ Op 18 augustus bracht de Commissie een bezoek aan het gebied en heeft zij een toelichting gekregen van het bevoegd gezag en de initiatiefnemer.

detailniveau. Ga daarnaast in op de fasering van de ontgroning en gebiedsontwikkeling en de (tijdelijke) effecten die daaraan verbonden zijn.

Onderbouw de keuze van de rekenregels/-modellen en van de gegevens waarmee de gevolgen van het voornemen worden bepaald. Ga ook in op de onzekerheden in deze bepaling. Onderscheid daarbij onzekerheden in de kwaliteit van de gegevens (bron, ouderdom, betrouwbaarheid) en in de gehanteerde rekenregels/-modellen (afleiding en bandbreedte van kritische parameterwaarden, modelkalibratie). Vertaal dit zo mogelijk in een bandbreedte voor de genoemde gevolgen en geef aan wat dit betekent voor de vergelijking van de alternatieven/varianten. Maak gebruik van projectspecifieke en openbaar beschikbare data.

Benoem – per aspect – welke realistische en zinvolle maatregelen kunnen worden getroffen om nadelige effecten te beperken of te voorkomen. Benoem ook maatregelen om positieve effecten verder te versterken.

4.2 Bodem en water

Bodem

Beschrijf de bodemkundige en geologische opbouw van het gebied. Geef aan hoe deze opbouw verandert als gevolg van de ontgroning. Beschrijf in een grondbalans de hoeveelheden en de te verwachten kwaliteit van de vrijkomende grondstromen. Maak hierbij onderscheid tussen vermarktbaar en niet-vermarktbaar grond. Beschrijf hoe de niet-vermarktbaar grond wordt verwerkt. In de NRD staat dat de provincie Gelderland nadrukkelijk heeft verzocht om geen extern materiaal (gebiedsvreemde grond) aan te voeren in het gebied. Daardoor zal de herinrichting geheel gebeuren met gebiedseigen overtollige grond (roofgrond⁹ en fijnzand). Licht toe binnen welke kaders en op welke wijze dit gaat plaatsvinden. Motiveer hierbij dat de kwaliteit voldoet aan de eisen die vanuit deze kaders worden gesteld.

Grond- en oppervlaktewater

Beschrijf de gevolgen van de uitbreiding van de ontgroning voor het grond- en oppervlaktewatersysteem. Betrek daarbij de doelen die voortvloeien uit de Kaderrichtlijn Water (KRW).¹⁰ De Commissie beveelt aan om hiertoe een ecohydrologische systeemanalyse uit te voeren. Breng in beeld wat de verwachte waterdiepte en waterkwaliteit van de toekomstige plassen is. Geef aan of eventuele veranderingen in het grond- en oppervlaktewatersysteem optreden die van invloed kunnen zijn op de gebruiksfuncties in de bredere omgeving van het plangebied. Betrek daarin de kwelstromen op het Veluwemassief, de stroombanen onder de IJssel door naar de Liemers en de effecten van de zich insnijpende

⁹ Roofgrond is de term die wordt gebruikt om het onderscheid aan te duiden met de zich daaronder bevindende ongestoorde sedimentlaag.

¹⁰ Toon voor het voorkeursalternatief aan dat de waterkwaliteit in de IJssel niet verslechtert, ook niet tijdelijk, en dat het behalen van de KRW-doelen in 2027 niet in gevaar wordt gebracht. Betrek daarbij ook de (cumulatieve) effecten van andere plannen of projecten.

IJssel. Maak hierbij gebruik van de eerdere modelleringen zoals uit 2012 en 2016 en de monitoringsgegevens van de lopende ontgroning.¹¹

Ga met behulp van een waterbalans ook na welke mogelijkheden er in het gebied zijn voor waterberging. Beschrijf in hoeverre waterafvoer (tijdens hoog water) en waterberging kunnen samengaan. Doe dit ook voor drinkwaterwinning, mocht dit concreet worden.

4.3 Natuur

Om een goede basis voor de informatie voor natuur in het MER op te kunnen nemen, adviseert de Commissie om een globale omgevingsanalyse van het studiegebied te maken. Dit geeft een algemeen beeld van de (beschermde en niet juridisch beschermde) natuurwaarden in het gebied, de verschillende leefgebieden en de aanwezige soortgroepen in het studiegebied. Beschrijf de autonome ontwikkeling van de natuur in het gebied.

Beschermde gebieden

Beschrijf de mogelijke invloed van de alternatieven op beschermde natuurgebieden, zoals Natura 2000-gebieden, het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en overige provinciaal beschermde gebieden. Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan. Ook als het project niet in of direct naast een beschermd gebied ligt, kan het gevolgen hebben op een beschermd gebied (via zogenoemde externe werking) die in het MER moeten worden beschreven. Ga indien relevant in op mitigerende maatregelen.

Natura 2000-gebieden

Beschrijf voor de Natura 2000-gebieden Veluwe en Rijntakken die beïnvloed kunnen worden, inclusief via externe werking:

- de instandhoudingsdoelstellingen voor de verschillende soorten en habitattypen. Geef daarbij aan in hoeverre het instandhoudingsdoel wordt gehaald. Geef ook specifiek aan wat de bijdrage van het plangebied is aan het gehele Natura 2000-gebied Rijntakken;
- de mogelijke effecten op het Natura 2000-gebied Veluwe via het grondwater;
- de actuele populatieomvang van relevante soorten en hun trends.

Maak daarbij gebruik van de informatie uit de recente Natuurdoelanalyses¹² (NDAs) indien deze informatie actueel en relevant is.¹³

Onderzoek of er gevolgen voor Natura 2000-gebieden zijn ten opzichte van de referentiesituatie. Geef duidelijk aan in hoeverre de gevolgen verschillen per alternatief. Beschrijf de eventuele (tijdelijke) toename van stikstofdepositie op de Natura 2000-gebieden die daardoor beïnvloed kunnen worden. Ga in op de mogelijkheden om die toename (per saldo) te voorkomen. In de NRD worden al de volgende mitigerende maatregelen genoemd: de inzet van elektrisch materieel tijdens de aanlegfase en de eigen opwekking van de benodigde energie via het drijvende zonnepark. Ook wordt het verkleinen genoemd van de oppervlakte van agrarische grond in het plangebied.

¹¹ Tijdens het locatiebezoek ging de initiatiefnemer in op het bestaande monitoringsprogramma waarmee onder andere de effecten aan de overzijde van de IJssel in beeld zijn gebracht. Daaruit zou blijken dat de operationele ontgroning geen negatief effect heeft op de stroombanen onder de IJssel door naar de Liemers.

¹² De Natuurdoelanalyses zijn te vinden op de [website van de provincie Gelderland](#).

¹³ De Commissie wijst erop dat bij het uitbrengen van dit advies nog niet alle NDA's zijn getoetst door de Ecologische Autoriteit. Pas na die toetsing is duidelijk in hoeverre alle informatie uit de analyses correct en volledig is.

Soms kan op grond van objectieve gegevens niet worden uitgesloten dat het voornemen, afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten, significante gevolgen kan hebben voor Natura 2000-gebieden. Dan moet een Passende beoordeling opgesteld worden, waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied.

De Commissie adviseert om de gevolgen in een voortoets te beschrijven en indien nodig een Passende beoordeling op te stellen. Neem deze voortoets/Passende beoordeling op in een bijlage bij het MER zodat alle milieu-informatie over het plan of project bij elkaar staat. Onderzoek in de Passende beoordeling of het zeker is dat het plan of project de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast. In de Passende beoordeling mogen mitigerende maatregelen worden meegenomen. Als aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden in een Passende beoordeling niet kan worden uitgesloten dan kan het voornemen alleen gerealiseerd worden als de ADC-toets succesvol wordt doorlopen.¹⁴

Overige beschermde gebieden

Ga in op de gevolgen voor het Gelders Natuurnetwerk (GNN). Geef in het MER ook aan of GNN-gronden verdwijnen (en gecompenseerd moeten worden). Ook kan kwaliteitsverlies van delen van het GNN optreden door factoren als geluid of barrièrewerking. Bij eventuele aantasting dienen in het MER de instructieregels te worden doorlopen, zoals beschreven in de Omgevingsverordening Gelderland. Breng dan in beeld welke kernkwaliteiten, waaronder beheertypen (de wezenlijke kenmerken en waarden), worden beïnvloed en welke doelsoorten zich daar in welke dichtheden en/of aantallen bevinden.¹⁵ Indien compensatie aan de orde is, beschrijf dan in het MER hoe deze eruitziet.

Beschrijf en beoordeel de eventuele gevolgen voor de kernkwaliteiten van de Groene Ontwikkelingszone, weidevogelgebieden en ganzenrustgebieden zoals genoemd in de Omgevingsverordening Gelderland. Beschrijf eventueel kwaliteitsverlies waar mogelijk kwantitatief. Breng indien relevant maatregelen in beeld om gevolgen te voorkomen of te beperken.

(Beschermd) soorten

Beschrijf de beschermde soorten die in het studiegebied aanwezig zijn en door de ontgronding beïnvloed kunnen worden. Ga daarbij per functie (zoals broeden, rusten of foerageren) in op de locaties waar ze voorkomen en in welke aantallen. Beschrijf ook de gevolgen van eventuele barrièrewerking en fysieke aantasting van leefgebied. Beschrijf indien nodig of (vanuit het voorzorgsbeginsel) wenselijk mitigerende maatregelen en schat de effectiviteit daarvan in. Beoordeel ten slotte de (cumulatieve) gevolgen voor de staat van instandhouding en motiveer (indien relevant) op grond waarvan wordt verwacht dat een ontheffing of omgevingsvergunning wordt verleend. Geef ook aan wat de potenties van het plan zijn voor het versterken van de omstandigheden voor beschermde soorten (buiten de Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten).

¹⁴ De ADC-toets bestaat op grond van artikel 2.8 van de Wet natuurbescherming uit de volgende vragen: A: is er een alternatieve oplossing voorhanden? D: dient de activiteit een dwingende reden van groot algemeen belang? C: zijn compenserende maatregelen mogelijk om de gevolgen teniet te doen?

¹⁵ Zie het overzicht van [natuurtypen en beheertypen](#).

4.4 Landschap en cultureel erfgoed

Nationaal Landschap en cultuurlandschap

Landschapsontwikkeling en structuurversterking is één van de doelstellingen van het voornemen. Het plangebied ligt in de IJsseluiterwaarden, onderdeel van het Nationaal Landschap De Veluwe. De kernkwaliteiten daarvan zijn beschreven in het document Kernkwaliteiten Gelderse Landschappen¹⁶. Enkele voorbeelden hiervan zijn het leesbare rivierlandschap van een breed meanderende rivier, de openheid van de uiterwaarden, de oeverwallen en rivierarmen en de weidse vergezichten over de rivier. Geef aan binnen welke randvoorwaarden en uitgangspunten de landschappelijke inpassing wordt uitgewerkt.¹⁷ Ga daarbij in op ecologie, geologie en cultureel erfgoed. Breng mogelijke veranderingen in de kernkwaliteiten van de IJsseluiterwaarden in beeld. Het is belangrijk om de effecten op bestaande waarden en nieuwe kwaliteiten apart te benoemen. Streep de aantasting van bestaande kwaliteit niet weg tegen het creëren van nieuwe kwaliteit. Door de positieve en negatieve effecten afzonderlijk in beeld te brengen, ontstaat overzicht voor het maken van keuzes.

Naast de hiervoor beschreven kernkwaliteiten heeft de Havikerwaard ook een open karakter met daarin ruimtelijke patronen die samenhangen met agrarisch landgebruik.¹⁸ Beschrijf de karakteristieken van dit cultuurlandschap en betrek daarbij aspecten zoals de geometrie, de mate van openheid, grootschalige en kleinschalige structuren, en vooral de aanwezige zichtlijnen.

De Commissie adviseert fotomontages op te nemen die de effecten op de kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap en het karakter van het cultuurlandschap in beeld brengen. Maak deze visualisaties vanaf ooghoogte, van dichtbij en van grotere afstand. Voeg er een beschrijving van het beeld aan toe en een kaart met de positie van de waarnemer. Doe dat voor de ontgronding en voor de voorgenomen landschapsontwikkeling, inclusief de verschillende alternatieven en varianten. Kies standpunten waar de veranderingen goed te zien zijn, zoals veelgebruikte fiets- of wandelroutes en plekken waar veel mensen verblijven en dus ook de meeste waarnemingen plaatsvinden. De Commissie denkt hierbij aan locaties in het plangebied en aan locaties met zicht op het gebied, zoals aan de overzijde van de IJssel. Besteed afzonderlijk aandacht aan de wijze waarop recreanten de ontgronding en gebiedsontwikkeling kunnen beleven.

Gebouwd erfgoed

In de NRD staat de doelstelling om de beleefbaarheid van het gebied te verbeteren door het deels toegankelijk te maken en het cultureel erfgoed te behouden. Hierbij wordt specifiek de locomotievenloods de Remise genoemd. Deze loods, zonder monumentale status, staat symbool voor de rijke geschiedenis van het gebied van de baksteenindustrie en grootschalige kleiwinning. De initiatiefnemer wil deze loods behouden. Beschrijf in het MER op welke wijze de loods wordt behouden en de manier(en) waarop de waarde van de loods wordt versterkt.

¹⁶ Zie [Kernkwaliteiten National Landschappen](#), vastgesteld door Provinciale Staten op 9 juli 2014.

¹⁷ De provincie Gelderland heeft aangegeven dat binnenkort (mogelijk) nieuw provinciaal landschapsbeleid wordt vastgesteld. Het betreft het [Ontwerp wijzigingsplan Omgevingsverordening 2023](#) dat door Gedeputeerde Staten op 12 september is vastgesteld en is voorgelegd bij Provinciale Staten. Ga in het MER in op de randvoorwaarden en uitgangspunten vanuit dit nieuwe beleid als dit is vastgesteld voordat het MER is afgerond.

¹⁸ In de zienswijze van Land- en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO) wordt ook gewezen op het belang van dit cultuurlandschap.

Archeologie

In de bodem kunnen archeologische resten aangetroffen worden. In de NRD staat dat de archeologische verwachtingswaarde laag is. Er zal wel verkennend archeologische onderzoek plaatsvinden. Geef in het MER de archeologische verwachtingen op kaart aan. Beschrijf welk onderzoek ten grondslag heeft gelegen aan deze kaart. Beschrijf en vergelijk de effecten van de alternatieven/varianten.

4.5 Verkeer

In de NRD staat de ambitie om de Havikerwaard een extensief recreatieve meerwaarde te geven. Dit om een bijdrage te leveren aan de ontlasting van de recreatiedruk op de Veluwe. Om dit mogelijk te maken zullen nieuwe fiets- en wandelroutes worden aangelegd aan de noordkant van het plangebied. Daarnaast wordt gesproken over de (mogelijke) aanleg van een vrijliggend fietspad langs de Weersdijk. Het realiseren van parkeergelegenheid wordt niet genoemd.

De Commissie adviseert om bij het onderzoek naar de verkeerseffecten specifiek in te gaan op de toename van recreatieverkeer tijdens en na de oplevering. Geef aan binnen welke randvoorwaarden en uitgangspunten recreatie en toerisme worden gefaciliteerd in het plangebied. Ga in op beheersmaatregelen en de verwachte parkeersituatie. Bespreek hoe eigen (zand)transport en de toename in recreatieverkeer elkaar kunnen beïnvloeden qua verkeersveiligheid. Breng daarnaast de milieugevolgen in beeld van de aanleg en het gebruik van de nieuwe fiets- en wandelroutes en het vrijliggend fietspad. Ga ook specifiek in op de zienswijze van de Gestichten van Weldadigheid te Doesburg¹⁹ en de manier waarop dit het voornemen (mogelijk) beïnvloed.

4.6 Monitoring

Met het oog op de voorgestane natuur- en landschapsontwikkeling in het plangebied adviseert de Commissie aan te geven hoe natuurdoelen in de toekomst kunnen worden gerealiseerd en geborgd door beheer, onderhoud en inrichting. Zij denkt hierbij aan het opstellen en inzetten van een beheerplan met bijbehorend monitoringplan.

Monitoring kan ook relevant zijn voor opgaven en doelen voor bijvoorbeeld leefbaarheid, duurzaamheid, recreatie en landschap en de effecten op het milieu. Geef in het MER aan op welke wijze en wanneer tijdens de verschillende fasen de daadwerkelijke effecten geëvalueerd worden, bijvoorbeeld via een oplevertoets. Geef ook aan welke maatregelen 'achter de hand' beschikbaar zijn als (project-)doelen en grenswaarden in de praktijk niet gehaald worden. De Commissie adviseert waar mogelijk aan te sluiten bij bestaande monitoringsprogramma's en gebruik te maken van bestaande kennis, zoals bij het waterschap of het drinkwaterbedrijf.

¹⁹ De zienswijze van de Gestichten van Weldadigheid te Doesburg (GWD) wijst erop dat de noordkant van het plangebied grenst aan terreinen met een hoge biodiversiteit die nu fungeren als stiltegebied. Daarnaast gaat de GWD niet akkoord met de aanleg van nieuwe fiets- en wandelroutes op hun grondgebied.

5 Overig

5.1 Leemten in kennis en onzekerheden

Laat zien over welke milieuaspecten er onvoldoende informatie is door gebrek aan gegevens. Maak duidelijk of er milieuaspecten zijn waarvoor de effectinschattingen erg onzeker zijn. Spits dit toe op milieuaspecten die in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen, zodat de consequenties van het tekort beoordeeld kunnen worden. Geef ook aan of dat wat ontbreekt op korte termijn kan worden ingevuld.

5.2 Samenvatting en leesbaarheid

Samenvatting

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers. Deze verdient daarom bijzondere aandacht. De samenvatting moet een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER en moet als zelfstandig document leesbaar zijn. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofd- en nevendoelestellingen;
- de voorgenomen activiteit en de varianten daarvoor;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de ontgronding, de gebiedsontwikkeling en de onderzochte alternatieven, en de onzekerheden en leemten in kennis die daarbij aan de orde zijn;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het voorkeursalternatief.

Leesbaarheid

Vorm en presentatie dragen bij aan een goed leesbaar MER. De vergelijking van de alternatieven verdient bijzondere aandacht. Gebruik daarbij tabellen, figuren en kaarten. Zorg voor:

- een compact MER met achtergrondgegevens in een bijlage;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst;
- actueel, goed leesbaar kaartmateriaal, met duidelijke legenda.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over het op te stellen MER

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

dr. Peter van der Molen
prof. dr. ir. Hans Mommaas (voorzitter)
dr. Patrick Patiwael (secretaris)
ir. Robbert de Vries
drs. Frank Wijnants

Besluiten waarvoor dit milieueffectrapport wordt opgesteld

Ontgrondingsvergunning en wijziging bestemmingsplan.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De onderdelen C en D van de bijlage bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit C16.1, “de ontginning van steengroeven of dagbouw mijnen, met inbegrip van oppervlakedelfstoffen uit de landbodem, waarin de activiteit betrekking heeft op een terreinoppervlakte van meer dan 25 hectare”. Een MER is ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven. Daarom wordt gecombineerd plan-/project-MER opgesteld.

Bevoegd gezag

Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland voor de vergunning
De gemeente Rheden voor het bestemmingsplan

Initiatiefnemer besluit

K3Delta

Bevoegd gezag m.e.r.-procedure

Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft gebruikt?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3758](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

